

CARTI SI REVISTE

Apologia influenței

Undeva în prețurile sale André Gide face apologia influenței. Într-o epocă de violentă goană după originalitate — a noastră era desigur o îndrăzneală, am zice chiar o originalitate paradoxală mai mult, să te faci avocatul banalității. După Gide un om mare n'are decât o dorință: să devină cât mai omeneșc cu putință, sau mai bine: cât mai banal. Și de aceea cei mai mulți oameni mari nu s'au ferit de influențele altora asupra lor. Dimpotrivă: și-au deschis larg ferestrele ca să intre în camera lor cât mai mult aer cu miresme din toate vânturile. Aceasta a fost singura cale ce-i ducea la ei lor profund: înfrăurirea suferinței. Goethe care a formulat ca nimeni altul cultura personalității a fost în același timp omul care se lăsa fecundat de toate spiritele cu cari ajungea în atingere. Aceasta i-a fost metoda instinctiv ghicită pentru a-și desbăta sufletul de particularități și bizareri și pentru a rămânea cu ceace avea profund personal. Gide citează un adevăr biblic: cel ce vrea să-și măntuiască viața își va pierde-o, dar cel ce vrea să-și-o piardă va dobândi-o. Maxima suportă o parafrază înlocuind cuvântul „viața” prin cuvântul „personalitate”.

Teama de „particular” îl face pe Gide să scrie apologia influenței. Tot un fel de teamă, de altă natură însă, sfătuiește pe-un alt gânditor să ia apărarea influenței. Teama de „cristalizare” a făcut pe filosoful Keyserling să încunjure pământul în căutarea vestic nesătulă a unor noi înfăuriri din afară. Pe jurnalul său de călătorie a scris: „Cel mai scurt drum la sine e cel împrejurul lumii”. Keyserling voia să-și adâncească eul retrăind empatetic neamurile feluri de vieți. Europa îi era prea cunoscută ca să-i mai poată da ceva nou. El pleacă prin urmare în altă parte, unde e silit să-și schimbe și viața de toate zilele pentru ca să poată exista, unde trebuie să uite tot ce-a știut pentru ca să înțeleagă conștiința cu totul alta a oamenilor, în India, în China, în Japonia, în America. Keyserling nu se sfiește de loc să-și mărturisască darul de a se lăsa modelat de împrejurări. De adâncimea de nețăgăduit cu care a fost pe rând gânditor indian, înțelept chinez și american de mare oras, jurnalul său aduce dovezi care de care mai umbrătoare.

Nu cred că clasicii — greci și moderni — au simțit vreodată frica de influență. Ei învățau foarte bucuros unul de altul, fiindcă se simțeau inspirați de același ideal colectiv acceptat. Și iată că nu de mult, poetul care a știut să organizeze noui haos prin vigoare leonardescă, continuând linia vechilor clasici, Paul Valéry a făcut și el un fel de apologia a influenței. La un banchet al noii asociații internaționale a scriitorilor, într-un articol frumos discurs a spus între altele: „Poesia e oarte limbilor naționale, cari despart așa de evident popoarele. Și totuși poezii tuturor națiunilor se unesc și se influențează reciproc... Diferențele literaturii se îmbrățișează cu lubre. Dar minunea aceasta nu e de azi. Virgil purta dorul lui Homer. Și pe cine n'am iubit noi Francezii? Sub Ronsard Italia, sub Corneille Spania, sub Voltaire Anglia, sub Romanticii Germania și apropiatul Orient, sub Baudelaire America, și din veac în veac ca lubre permanente Grecia și Roma. Eu consider Grecia și Roma națiuni puțin mai îndepărtate de noi decât celelalte. Până la Homer mai sunt numai vreo câteva miliarde de kilometri de-aici. Din punctul acestei depărtări trebuie să-și scuzăm, că în asta seară nu e între noi”. Mallarmé poetul admirat cu atâta entuziasm de Valéry a spus undeva: „Lumea e creiață numai ca să servească o carte frumoasă”. Această carte frumoasă despre lume, se scrie de toți scriitorii împreună în toate limbile. De ce să se sperie deci unul de altul acesti scriitori? De ce să nu învețe unul de la altul, de ce să nu se îmbogățească unul pe altul? Valéry, poetul curat ca lebedele lui Mallarmé a închinat la banchetul tuturor scriitorilor pentru acea „carte frumoasă” scrisă de toți în mare frație.

L. BLAGA

CUVÂNTUL LIBER (10 Decembrie). — D. Tudor Argeșul începe cu acest număr colaborarea la „Cuvântul liber”. D-sa va scrie regulat Cronica teatrală. Luăm act cu bucurie de acest eveniment literar. În ultimul număr d. Argeșul vorbește despre „Faust”. „Spectatorul — spune printre altele d-sa — e obsedat încă și astăzi, la mai multe zile după premieră, de sumedenia de tablouri inense care covârșesc tot ce ar năzui textul să însușeze. Un zugrav cu bidecua polițromă, un electrician declamator și un tapetier eveniment s'au asociat să-și arate că ei fac mai... mare ca Goethe și ca Faust, și au izbutit să-și înceapă. Pe acest mic plan de trai spunere teatrală s'a isprăvit cu orice originalitate și Goethe a devenit egal cu d-nii Victor Effimii stagiunii trecute și să sperăm și al stagiunilor viitoare. D. Soare Z. Soare, acuzat că este autorul formulei în care toți scriitorii din lume și din timpuri sunt consacrați egali, reduce cu o eleganță splendidă, toate individualitățile la un nivel cu mediocritatea. Și atunci nu mai deosebim. Și nici nu mai este nevoie”.

Bergson și noi

În rarele momente când moldo-valahul se preocupă de filozofie, sistemul pentru care optează este cel bergsonian. Alegere surprinzătoare, dacă ne gândim că de subtil este autorul „Evoluției Creatoare”, și că de puțin se poartă în finețe aluneacă a acestuia cu firea mediocră mediativă a Românilor. Însăși lucru încă și mai uimitor, bergsonianii dundrăni pricep realitatea pe Bergson. Înțeleg adevăratele doctrine, le pricep corect, exact, fidel, fără denaturări sau false-sensuri. Îmi amintesc de un foarte cum se cade amic care, în timpul unei plimbări cu automobilul, a exclamat: — Vezi! Avea dreptate neamțul! Noi suntem care mergem, și totuși par'că poim ar fugi în fața noastră! Așa plătește Einstein plăcerea de a fi simpatizat în păturile culte ale României... Or, asemenea aventuri nu e și pot întâmpla Bergsonianului. Niciodată nu a fost înțeles pe dos. Desigur, situația sa excepțională ține în mare parte de faptul că este singura doctrină care nu cere a fi citită. Puțin sunt cei care au parcurs, dela cap la cap, cărțile maeștrului. Și la urmă urmă, la ce bun astfel de îngrășetare formalități? Despre bergsonianism se poate spune cece Jean Coquet pretinde că ar fi spus Dumnezeu despre acii-

LA REVUE HEBDOMADAIRE (19 Septembrie). — Printre poetii moderni cari au plătit mai scump privilegiul genialității trebuie socotit Edgard Poe, în jurul căruia răutatea și nepriceperea oamenilor au favorizat — după cum se știe răspândirea unei legende sinistre pe care numai timpul a putut-o risipi. În prefața unei cărți ce va apare în curând, pe care Camille Maclair a dedicat-o marelui american, prefăta pe care o reproduce revista de față, sunt amintite în treacă motivele care au contribuit la deformarea lui Edgard Poe în opinia a cel puțin două generațiuni de cetitori. Căci dacă dovezile de îndreptare a greselii a fost numeroase și îndeobște solemne — în 1875 monumentul închinat poetului în cimitirul din Baltimore, în 1881 celălalt, oferit de actorii americani în amintirea părinților săi la Metropolitan Museum, în 1899 sala dedicată lui Poe la Universitatea din Virginia și apoi pavilionul din Fordham, unde și-a petrecut singurii ani fericiți, păstrat întru vesnică aducere aminte și în sfârșit, de curând, statuia ridicată într-un parc din Baltimore, ca și bustul așezat în „Hall of Fame” care este Pantheonul din New-York trebuie să recunoaștem că opera uzurpătoare, întreprinsă cu atâta trist răsunet mai ales de editorul său postum, Rufus Griswold, și-a atins scopul timp de câteva decenii, cu toată reacțiunea care n'a întârziat să se producă din partea prietenilor și a criticilor bine informați. Când legenda se păru învinsă în America, reinforți dincoace de Ocean și — după cum arată criticul francez — a fost favorizată de o specială atitudine a publicului cult care se complăcea în a despărți pe om de artist și de a întovărăși entuziasmul pentru opera lui Poe cu o absolută indiferență față de întamplările existente sale. Iată de ce silentele celor bine informați cari tindeau să reconstitue, conform adevărului, personalitatea deformată a lui Edgard Poe, întâmpinată mari greutăți ca să demaste calomniile. Pe de altă parte — pe acea vreme — o cunoscută școală științifică, care a făcut experiențe și cu geniul lui Poe, era gata să intervină cu formulele-i analitice cari stabileau un raport de necesitate între anumite conformațiuni fizice și morale, și capacitățile cerebrale ori fantastice excepționale.

Maclair analizează pe larg o voluminoasă operă de acest fel, punând în evidență graba autorului de a explica (fără succes) contradicția dintre legenda incoerentă mintală a scriitorului american și logica inexplorabilă, claritatea și perfecția tehnică, doveditoare a unui uimitor echilibru lăuntric.

În sfârșit, pentru a ne explica și mai bine „cazul Poe” trebuie să ne gândim că acest geniu apărui în mijlocul unei societăți care părea făcută într'adins ca să nu-l priceapă. Să ne gândim la opera lui și să ne gândim la o țară nouă în care o literatură timidă și eteroclită se găsește la cele dintâi manifestări, bazate exclusiv pe imitații europene, în care imensa majoritate a publicului indiferent față cu valorile spirituale este absorbită de afaceri, de preocupările industriale și comerciale; hotărât lucru că între Edgard Poe și contemporanii săi americani nu putea fi nici un punct de contact care să-l unească. Abia azi vine criticul francez asa dar, să lămurască cu prestigiu și documentare cum s'a născut și cum a înflorit sinistră legenda a nebunii alcoolice Edgard Poe.

L'ART VIVANT (Septembrie). — Auguste Vermeylen iscălește un studiu despre marii pictori flamanzii, Hubert și Jean Van Eyck. Interesante articole asupra expoziției artelor decorative, publică G. Remon și Charensol. André Levinson are o originală cronică cinematografică.

MERCURE DE FRANCE (Septembrie). — Într-un frumos articol A. Guérinot evocă anii petrecuți de Maupassant la Etremont, micul port normand. În acest orașel le pescari s'a scurs copilăria celui care a scris „Fort comme la mort”. Mai târziu, când aveau în surdă, Maupassant își clădește în acest pitoresc colț o căsuță, care-i va fi refugiu și prilej de reculegere. Cadrul frumos al Etremontului și amintirile de acolo vor servi de nenumărate ori, inspirațiile marelui novelist.

REVUE DES DEUX MONDES (15 Septembrie). — În acest număr, Gabriel Hanotaux publică începutul unui studiu „La politique intérieure sous le premier empire”. După marea revoluție, Franța, prin forța împrejurărilor, ajunge la un stadiu, când are imperioasă nevoie de un guvernământ tare. Istoria ei, se încrușcăază în acel moment, cu Napoleon, minte puternică, caracter ferm. Una din cele mai mari genii cari au ilustrat istoria. El are marea misiune de a lichida revoluția. Dar, Franța trăind în acele vremuri într-o constantă stare de război, Napoleon subordonează totul necesităților militare.

Poporul, care dorea să-și regăsească liniștea de altădată, începe să-și dea seama că speranțele i-au fost înșelate, și aceasta produce ruptura care târâște după sine cu repede, catastrofa. Reperind Bac iscălește un frumos articol „L'art des jardins” în care arată printre altele valoarea socială pe care o au grădini.

LA LETTURA (Octombrie). — Aceeași revistă pe lângă articolele lui A. Fradello asupra lui Gioacchino

Rossini; al lui Vittorio Fachinetti despre Sfântul Francisc cu prilejul apropiatului centenar (de reținut bogata iconografie modernă); al lui Cesare Levi asupra „măștii” lui Scapin ori al lui G. Sabalich asupra artei dalmate în costumele populare (fotografiile înlesnesc comparația cu arta românească populară), publică un interesant articol de istorie literară semnat de Maurizio Basso: este vorba de furtisagurile literare ale lui Dumas-Père.

Acest învidiat poligrafoman al romanticilor numără cel puțin 14 colaboratori recunoscuți ori tănuți, dar cel mai preferat dintre toți a fost Adolphe Maquet.

Multe din romanele și piesele de teatru ale popularului scriitor francez sunt datorite pe de-a-ntregul penei acestui Maquet, care îngăduia lui Dumas să le semneze, în schimb unei modeste plăți. Încă de la începutul „colaborării” lor, tânărul Maquet aduse lui Dumas romanul istoric „Le bonhomme Bouvat”, ca să-l revadă. Dumas în schimb scoase din el patru volume groase cu titlu de „Cavalerul d'Armental” iar succesul fu mare pentru el. Autorul adevărat se ales cu 1200 franci... cu obligația de a fi discret. Însiși „Cel Trei Muschetari” (cine ar fi bănuț?) fură refăcuți tot de Maquet după „Memoriile lui d'Artagnan” datorite unui Courtilz de Sandray; Dumas schimbă câteva, amplifică unele pasagi și schimbă titlul; nu uită bine înțeles să iscălească manuscrisul drept al său!

Cu toate răutăcioasele impusături ale criticului Mercuriot, Dumas continua să spună cu îngămfare: „Je prends mon bien ou je le trouve”! Il găsea totodată în salarele lui Delamire, ale lui Gerard de Nerval, Gautier sau Souvestre.

Drept este că ideea de bază a romanului „Monte Cristo” este a sa proprie, dar nu l'ar fi isprăvit fără ajutorul neobositului Maquet, care scria „cu metru” pentru fecitului său antreprenor!

Criticul francez Gustave Simon, care a publicat de curând o serie de „Documente inedite” cu privire la această „colaborare”, citează — printre altele — următoarele dovezi pentru cele întamplate în momentul când Dumas scria „Cel trei muschetari”:

„Într-un bilețel, scria Dumas lui Maquet: „De două zile mă lasi fără copii, și iată că faci din mine omul cel mai nenorocit depe pământ. Dacă nu mergem mai lute, vina e a dumitale. De ieri de la două sunt aci, cu brațele încrucișate”.

„În alt bilețel: „Ti-ar lipsi timpul să-mi trimiți capitolul despre Chicot (La dame de Monsoreau) iar mie timpul de-al face. Trimite-mi direct la Le Constitutionnel și — să nu uiti — scrie-l pe hârtie cu numele meu”.

Cu chipul acesta la redacție s'a crezut că Maquet nu era decât umilul copist al marelui romancier!

De altfel curajul lui Dumas mergea și mai departe: când făcu să se reprezinte în Iarna lui 1847, drama „Hamlet”, scrisă de el și de Paul Meurice, nu se șii să conteste orice drept de autor lui Shakespeare însuși, care astfel, intră și el în lista colaboratorilor siliți ai lui Dumas Tatăl.

LA NOUVELLE REVUE FRANÇAISE (No. 145). 1925. Începe cu acest număr, publicarea unui nou roman „Bella”, în care autorul lui, Jean Giraudoux, descrie viața de după războiu o două mari familii franceze: Dubordeau și Rebendorf. Cele dintâi capitolare arată că romanul lui Giraudoux este un roman politic, descriptiv și evocator, mai mult o cronică a unor evenimente recente.

Un studiu al lui Paul Claudel, intitulat „Reflexii și propuneri asupra versului francez”, ne dă ocazia să cunoaștem distincțiunea dintre proză și poezie. Astfel spune Claudel — vorba scrisă este întrebuintată în vederea a două scopuri fie că vom să producem în spiritul cititorului o stare de cunoaștere, fie o stare de plăcere. În cel dintâi caz obiectul este cauza principală, pentru că se pune chestiunea unei descrieri analitice exacte și complete; în al doilea prin ajutorul cuvintelor, ca pictorul prin acela al culorilor și muzicantul prin note, vom să constituim un fel de echilibru între emoții și chiar între idei abstracte. În cazul acesta expresia devine obiectul principal; cititorul este informat, îl facem să participe la acțiunea noastră creatoare sau poetică, permițându-i să-și înțeleagă adevărata structură și suavități. În cel dintâi caz avem proză, în al doilea, poezie. În proză elementele primordiale ale cugetării sunt, până la un punct mai strâns lipite, și chiar acolo unde băfrânturi native, ele sunt în mod artificial umplute prin diviziuni logice. Părțile albe ale studiului creator nu sunt auzite decât prin semnele punctuației, care notează opririle și suspensiunile de mică durată, după cum alintele însemnează etapele, în mersul uniform al discursului. În poezie, din contră, avem o mai perfectă examinare a condițiilor spirituale și fizice. Judecând pe baza acestora versificația lui Victor Hugo, Claudel promite să continue, în numărul ce va urma „cu o serie de observațiuni care vor permite, după cum însuși o spune, „înțelegerea unor poezii de Artur Rimbaud”.

Marcel Arland se ocupă în restul numărului, de opera, în frantuzeste, a romancierului englez, Thomas Hardy, pe care o numește incompletă și arbitrară, din cauza pesimismului cu care Hardy protestează în contra naturii.

LES NOUVELLES LITTÉRAIRES (No. 154, 1925)

Terminându-și cu No. acesta vacanța, „Les nouvelles littéraires” își reia obișnuita apariție în opt pagini mari, aducând articole asupra lui Mermine și Madame Cornélie Renan, în „Coup d'oeil sur l'histoire littéraire du dernier siècle” André Thérive precizează câteva fapte literare din ultimele decenii ale secolului trecut, aducând observațiuni juste, stabilind raporturi și apropieri interesante. Câteva date și note asupra romanului monografic și realist, „Forma monografică a romanului, adică studiul unui singur personaj, principal, văzut dinăuntru sau din afară, convine mai întâi romanelor de psihologie pură. Începând cu frații Goncourt, adică pe la 1865 această formă a fost înținsă către romanul realist; „Renée Maupérin” al fraților Goncourt este o capodoperă și putem spune tot astfel și despre celelalte opere, ca: „Fille Elisa” sau „Germine Lacerieux”. Printre acestea trebuie să mai socotim romanele lui I. K. Huysmans, remarcabile printr-o psihologie religioasă, cari au deasemenea numai un singur eroi... André Thérive stăruie mai mult asupra operelor enorme a lui Marcel Proust, în care acele „terras incognites” ale conștiinței sunt luminate și cercetate până în amănuntul cel mai caracteristic.

În No. viitor „Les nouvelles littéraires” anunță două articole mari, poate de senzație; „La poésie pure” de Henri Bremond, dela Academia franceză, și „Littérature et judaïsme” de Benjamin Crémieux, criticul autorizat și traducătorul în limba franceză, al lui Pirandello.

L'EUROPE NOUVELLE (No. 398). — Despre „Plutarque a menti” și „L'Anti Plutarque”, operele lui Jean de Pierrefeu, scrie cu obișnuită competență: Albert Thibaudet. Cele două opere de mai sus, Thibaudet le vede ridicându-se contra cultului oamenilor mari, contra existenței acestor oameni, într-un cuvânt (și mai ales în „Plutarque a menti”) contra a ceea ce numește „confiriere des puissants”. Jean de Pierrefeu denunță patru nenorociri mai evidente: plaga naționalistă, celula capitalistă, celula reacționară și celula academică.

Din practica doctorului Nesăngerescu

Păstrați! 3 Va urma

Cum se întoarce acasă, iată că întâlnește un om schiopătând, cu mustați melancolice-mongolice, cu mutra tristă „Ce e cu D-ta” îl întreabă. „Ai griji cu acțiunile ai bătații?” — „Am din fiecare răspunde cetățeanului”. „Ia vezi, domnule replică Nesăngerescu”. Ce privește acțiunile, treaba ta, dar pentru bătații pot să-ți dau sfaturi bune. Uite, domnule, ai pus pe picior un plastru din alba vechii, formă pansament, care le privesc foarte mult la reparația panelor de cauciu. dar altfel nu le iau în considerație de loc. Nu-ți pot spune decât să

Rukirolizezi!

Când treci la o farmacie sau drogherie, cumpără-ți rândul complet de preparate Rukirol, adică odată baia de picioare Rukirol, care o vei aplica în fiecare seară; împiedică sudoarea și arsurile, te fereste de răceli, întărește vinele și nervii, și te vei întineri simțitor. Dimineața vei aplica preparatul celalt: pudra Rukirol care desinfecțiază ciorapi și ghețele. Al treilea preparat: plastru Rukirol, vei aplica pe fiecare bătație și peste câteva zile te scapi de toate durerile și vei deveni om ca și altul. Ai grije să-ți se dea numai preparate cu marca originală „Cap de cocou cu picior”. Nici odată să adogă acid cronic la o baie de picioare, căci asta ar fi otrăvit curată pentru picioarele. Cereți broșurile noastre care vă dau o multime de sfaturi în ce privește îngrijirea metodică a picioarelor: o trimetem gratuit oricărui interesat.

Fabrica de Rukirol, Gross-Salze lângă Magdeburg.

Reprezentanța generală pentru toată România: ANTON STEINER, București, str. Popa-Rusu No. 4.

Depozite pentru en gros: Drogheria „Apolo”; drogheria „Standard”; drogheria Opreanu, Rudeanu și Săvuleanu; drogheria „Sf. George”; drogheria „I. Zaharia” și drogheria „Centrală”.

ționalismul oamenilor tari, care își fabrică singuri biografia, care se cred stăpâni pe ei-înșiși. Fatalismul din potrivă, socotea pe om ca făcând parte integrantă din curgerea generală a lucrurilor.

În sfârșit, mai e o cauză de mare afinitate între bergsonianism și sufletul nostru național. Românul, prin definiție, depinde de împrejurări. Calitatea recoltei, schimbarea guvernului, revenirea pentru a treia oară la o legislație de trei ori abrogată, toanele patronului politic, fluctuațiile leului, într-un cuvânt Românul nu poate niciodată contră pe nimic, Românul nu este niciodată nimic; el, dacă se poate spune, în permanență „devine”. Și parvenitismul, arivismul nostru specific național, sunt atitudini dinamice, curat bergsoniene.

Românul nu prea se ostenește cu incursii în fundul sufletului. Autoanaliza psihologică nu-l, de sigur, indelectifică sa favorită. El nu se observă, nu se studiază, nu se judecă, nu se cenzurează; „se lasă trăii” dacă se poate spune. Și singurul zvon care îi vine din profunzimile Eului, este conștiința că merge, că viața lui curge, că schimbările se succed, întocmai cum Bergson descria Universul în funcțiune...

Românul are, ca nimeni, motive să fie bergsonian. La prima vedere, cine ar fi bănuț-o?

D. I. SUCHIANU.